

стереотипное]. – М. : ТЕИС, 1998. – 310 с.

2. Иоффе О. С. Основы римского гражданского права / О. С. Иоффе, В. А. Мусин. – Ленинград : Из-во Ленингр. ун-та, 1975.

3. Крисань Т. Є. Склад збитків за цивільним законодавством України / Т. Є. Крисань // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – Вип. 1. – С. 120–122.

4. Подколзін І. В. Деякі аспекти збитків за цивільним та господарським законодавством України / О. В. Дзеґа, І. В. Подколзін // Удосконалення правового статусу учасників відносин у сфері господарювання: Зб. наукових праць за матеріалами Всеукраїнської наук.-практ. конф., 20 листопада 2008 р., Київ / ред. кол. О. Д. Крупчан, В. В. Луць, М. К. Галянич та ін. – К. : НДІ приватного права та підприємництва АПрН України, 2009. – С. 98–111.

5. Асриян Б. А. Возмещение убытков как мера ответственности за нарушение договорных обязательств / Б. А. Асриян // Юрист. – 2002. – № 12. – С. 18.

6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

7. Концепції обліку та контролю фінансових результатів: монографія / І. К. Дрозд, Г. Б. Назарова. – К. : Баланс, 2009. – 229 с.

8. Иоффе О. С. Обязательственное право / О. С. Иоффе. – М. : Юрид. лит., 1975. – 880 с.

*Горох О. П.,
доцент кафедри галузевих
правових наук НаУКМА,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ПОТЕРПІЛОМУ ЯК УМОВА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ

Важливим при дотриманні принципу невідоротності кримінальної відповідальності у разі звільнення особи від покарання та його відбування є

забезпечення охорони прав та інтересів потерпілого від злочину. Відшкодування шкоди, завданої злочином (цивільно-правова відповідальність у кримінальному судочинстві) у цьому контексті необхідно, на нашу думку, розглядати як складову дотримання принципу невідворотності кримінальної відповідальності при звільненні від покарання та його відбування.

Вивчення нами судової практики застосування норм про звільнення від покарання та його відбування свідчить про те, що суди небезпідставно визнають факт відшкодування винуватим шкоди, завданої злочином (повністю чи частково) як одну з обставин, що свідчить про втрату особою суспільної небезпечності (ч. 4 ст. 74 КК), можливість виправлення засудженого без відбування покарання (статті 75, 79 КК), сумлінну поведінку засудженого (статті 81, 82, 83 КК). При цьому суди, як правило, не застосовують зазначені норми, якщо винуватий не вживає заходів щодо відшкодування шкоди потерпілому (бодай частково). Це, так би мовити, не формалізовані законом умови звільнення від покарання та його відбування.

Треба зазначити, що і законодавець, прагнучи захистити інтереси потерпілого при застосуванні щодо осіб, які вчинили злочин, акта амністії (як одну з умов цього виду звільнення від покарання) висував саме відшкодування шкоди, завданої злочином. Так, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» та інших законодавчих актів України» від 2 червня 2011 р. № 3465-VI до Закону України «Про застосування амністії в Україні» було передбачено, що амністія не може бути застосована до осіб, які не відшкодували завдані ними збитки або не усунули заподіяну злочином шкоду (п. «є» ст. 4) [1]. Утім ця норма в аналізованому законі проіснувала лише неповних чотири роки і Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування амністії в Україні» від 6 травня 2014 р. № 1246-VII (п. 2) була виключена із Закону України «Про застосування амністії в Україні» [2]. Чи обгрунтоване таке рішення законодавця?

Без сумніву, в сучасних економічних умовах, а також з урахуванням обмеженої можливості заробітку у місцях обмеження чи позбавлення волі ставити перед особами, на яких поширюється амністія, вимоги повного відшкодування шкоди, завданої злочином, є не справедливим. Водночас, на нашу думку, не враховувати інтереси потерпілого щодо відшкодування йому шкоди, завданої злочином, при застосуванні амністії та деяких інших видів звільненні від покарання та його відбуття є також не справедливим, але вже стосовно потерпілого. Завданням кримінального провадження є захист особи, суспільства, держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів всіх учасників кримінального провадження (ст. 2 КПК). У аналізованому контексті, вважаємо, заслуговує на підтримку положення проекту Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України щодо правового статусу потерпілого від злочину» (реєстр. № 6043), яким пропонувалося спрямовувати грошові надходження від виконання покарань, а також грошові надходження від продажу конфіскованого майна, до Спеціального фонду відшкодування шкоди, завданої злочинами, з якого здійснювати виплати потерпілим [3].

Свого часу ми вже висловлювали концептуальну думку про те, що відшкодування потерпілому завданих збитків або усунення заподіяної злочином шкоди має бути умовою застосування видів звільнення від покарання, передбачених, зокрема, статтями 75, 79, 81– 83, 86, 87 КК України [4, с. 265]. Доречно зазначити, що на такий крок вже пішов російський законодавець. 25 грудня 2013 р. Радою Федерації був схвалений Федеральний закон «Про внесення змін до окремих законодавчих актів Російської Федерації з метою удосконалення прав потерпілих у кримінальному судочинстві» № 432-ФЗ, яким відшкодування шкоди (повністю чи частково), завданої злочином, визнаною умовою застосування умовного засудження (ст. 74 КК РФ), умовно-дострокового звільнення від відбуття покарання (ст. 79 КК РФ), заміни невідбутої частини покарання

більш м'яким (ст. 80 КК РФ), дострокового погашення судимості (ст. 86 КК РФ) [5]. Таким чином, позитивний законодавчий досвід інших держав у вирішенні аналізованого питання вже існує. Справа за тим, аби привести вітчизняне законодавство у відповідність до вимог життя.

Підтримуючи позицію й інших українських юристів у цьому питанні (зокрема, Н. О. Гуторової, А. О. Клевцова, О. О. Книженко, О. Ф. Ковітіді, Є. В. Письменського, С. В. Черкасова) видається доцільним розширити перелік обов'язків, які можуть бути покладені на особу при звільненні її від відбування покарання з випробуванням (ст. 76 КК) за рахунок встановлення обов'язку відшкодувати шкоду, завдану злочином. Водночас, вважаємо, що вимогу про виконання такого обов'язку варто покласти і на осіб, які звільняються від покарання та його відбування з підстав, передбачених, статтями 81, 82, 86, 87 КК. При цьому ми продовжуємо відстоювати позицію про те, що відшкодування шкоди (повністю чи частково), завданої злочином, має бути умовою застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, амністії та помилування.

Список використаних джерел

1. Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 580.
2. Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 27. – Ст. 910.
3. Проект Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України щодо правового статусу потерпілого від злочину» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=36958&pf35401=156928>.
4. Горюх О. П. Про формування засад кримінально-правової політики у сфері звільнення від покарання // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11–12 жовтня

2012 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2012. – С. 263–266.

5. Федеральный закон «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации в целях совершенствования прав потерпевших в уголовном судопроизводстве» от 28 декабря 2013 г. № 432-ФЗ // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kremlin.ru/acts/bank/38049>.

*Данилейко В. О.,
студент магістеріуму НаУКМА*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ТА ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ У МІЖДЕРЖАВНИХ СПОРАХ

У світлі постійних повідомлень у засобах масової інформації про наміри України порушити справи проти Росії у кількох міжнародних юрисдикційних органах, та зважаючи на три справи за позовом України проти агресора у провадженні Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ), виникає логічне запитання – а як, власне, вимагати та доводити збитки, що одна держава завдала іншій?

Рівень розвитку практики відшкодування збитків у міждержавних спорах сьогодні майже не підлягає порівнянню із практикою відшкодування при вирішенні комерційних, приватно- та публічно-правових спорів. І навряд чи підлягатиме такому порівнянню у майбутньому, оскільки кількість міждержавних спорів взагалі дуже обмежена, вже не кажучи про спори де наріжним каменем було питання певної компенсації. У спорах між двома чи більше державами політична та дипломатична складова часто переважає над необхідністю встановити або відновити справедливість перед певним юрисдикційним органами. Звідси і така мала кількість міждержавних спорів, що передавалися на розгляд, наприклад, до Міжнародного Суду Справедливості. Станом на сьогодні, від 1946 р. на